

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές

Ενότητα 8: Διακριτικά χαρακτηριστικά (distinctive features)

Ζακοπούλου Βικτωρία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τμήμα Λογοθεραπείας Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές Ενότητα 8: Διακριτικά χαρακτηριστικά (distinctive features)

Ζακοπούλου Βικτωρία
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ιωάννινα, 2015

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

Στην παρούσα ενότητα περιγράφονται τα διακριτικά χαρακτηριστικά (distinctive features) των φθόγγων.

Ακόμα, αναφέρονται οι αντιθέσεις που διέπουν τη φωνημική κατάκτηση.

Επίσης, παρουσιάζονται τα διακριτικά χαρακτηριστικά, καθώς και οι περιορισμοί.

Τέλος, αναφέρονται τα διακριτικά χαρακτηριστικά για την ελληνική γλώσσα.

Περιεχόμενα ενότητας

- Διακριτικά χαρακτηριστικά
- Διακριτικά χαρακτηριστικά – αντιθέσεις
- Διακριτικά χαρακτηριστικά
- Διακριτικά χαρακτηριστικά - περιορισμοί
- Διακριτικά χαρακτηριστικά - ελληνική γλώσσα

Διακριτικά χαρακτηριστικά

Διακριτικά χαρακτηριστικά (distinctive features) (1 από 3)

Μια από τις κύριες κατηγορίες των χαρακτηριστικών των φθόγγων που επιτρέπουν την ανάπτυξη αυτής της ικανότητας, είναι τα διακριτικά χαρακτηριστικά (distinctive features), όπως ηχηρό-άηχο, κλειστό-ανοιχτό κλπ. Ο φθόγγος δεν αναγνωρίζεται ως φυσικό μέγεθος, αλλά ως διαφοροποιητικό στοιχείο.

Διακριτικά χαρακτηριστικά (distinctive features) (2 από 3)

Ο κάθε φθόγγος εκφέρεται από το κάθε άτομο με πολλές παραλλαγές, όμως αναγνωρίζεται από τα διαφορετικά χαρακτηριστικά του (ακουστική αντίληψη και διάκριση) και όχι από τις ηχητικές φυσικές του ιδιότητες.

Η βασική δηλαδή μονάδα του φωνολογικού επιπέδου της γλώσσας, το φώνημα, είναι μια κατηγορία ήχων με διαφοροποιητική αξία και η οργάνωσή του τοποθετείται σε καθαρά νοητικό επίπεδο.

Διακριτικά χαρακτηριστικά (distinctive features) (3 από 3)

Καθώς περιγράφονται ως φωνητικές μορφές τα φωνήματα εξακολουθούν να διαχέονται μέχρι να κατακτηθεί η γλώσσα επικοινωνίας.

Θα πρέπει να σημειώσουμε: η ανάπτυξη αυτή αφορά στις διακριτικές μορφές και όχι στα φωνήματα.

Η διαδικασία αυτή κατευθύνεται από τις διακριτικές μορφές, ενώ τα φωνήματα (μορφήματα) είναι τα τελικά προϊόντα αυτής της διαδικασίας.

Διακριτικά χαρακτηριστικά – αντιθέσεις

Διακριτικά χαρακτηριστικά - αντιθέσεις:

- Ο Jakobson (1941)/ Σχολή της Πράγας/ πρότεινε ότι η φωνημική κατάκτηση κυμαίνεται από τις απλές ή γενικές αντιληπτικές αντιθέσεις έως τις περισσότερο σύνθετες.
- Η 1^η αντίθεση: συντακτική: φωνήεντα και σύμφωνα έρχονται σε αντίθεση (αντιληπτικό κριτήριο).
  - Η 2^η αντίθεση: εκτελεστική: περιγράφει τα στοματικά, λαρυγγικά και ρινικά φωνήματα (διάχυση) (αρθρωτικό κριτήριο).
  - Η 3^η αντίθεση: διακριτική: περιγράφει τον τρόπο άρθρωσης (ηχηρότητα, διάρκεια) (ακουστικό κριτήριο).
  - Η 4^η αντίθεση: εκφραστική: περιγράφει τα πραγματολογικά χαρακτηριστικά των φωνημάτων (προσωδιακό κριτήριο).

Διακριτικά χαρακτηριστικά

Διακριτικά χαρακτηριστικά (1 από 2)

Το σύστημα των διακριτικών τυπικά περιλαμβάνει 13 - 16 δυαδικά χαρακτηριστικά: [+] & [-]:

«σημάδεμα»: δύο φωνήματα διαφέρουν ως προς ένα διακριτικό χαρακτηριστικό (το ένα φώνημα το πληροί, το άλλο όχι).

«ουδετεροποίηση / ουδετέρωση»: η ειδοποιός αντίθεση μεταξύ των δύο φωνημάτων μέσω ενός διακριτικού χαρακτηριστικού δεν ισχύει.

«αρχιφώνημα»: αφηρημένη φωνημική μονάδα: δηλώνει ότι παύει ένα διακριτικό χαρακτηριστικό μεταξύ δύο φωνημάτων που δηλώνει αντίθεση: [‘e:ktos].

Διακριτικά χαρακτηριστικά (2 από 2)

Ζεύγη φωνημάτων με κριτήριο τα διακριτικά χαρακτηριστικά:

1. «Αντιθετικά» φωνήματα: [v] # [f]: τρόπος άρθρωσης & ηχηρότητα (τρόπος)
2. «Συγγενή» φωνήματα: [v] # [f]: τόπος άρθρωσης & διάρκεια (τρόπος)
3. «Διαζευτικά» φωνήματα:

$[\mu+\pi]=\mu\pi$, $[v+\tau]=v\tau$, $[\tau+\sigma]=\tau\sigma$, $[\tau+\zeta]=\tau\zeta$,

$[\gamma+\kappa]=\gamma\kappa$

Διακριτικά χαρακτηριστικά - περιορισμοί

Διακριτικά χαρακτηριστικά – περιορισμοί: (1 από 3)

- Δεν θα πρέπει να εξάγουμε γενικευμένα (για όλες τις γλώσσες) συμπεράσματα για την ανάπτυξη των φωνημάτων από τη μέθοδο των διακριτικών μορφών:

οι γραμματικοί κανόνες ποικίλλουν μεταξύ των γλωσσών, η συχνότητα των διακριτικών μορφών και τα μοντέλα των διακριτικών μορφών ποικίλλουν μεταξύ των γλωσσών και οι διακριτικές μορφές έχουν συγκεκριμένους τρόπους σύνδεσης της μορφής των φωνημάτων και διαφοροποίησης από τις φωνημικές αντιθέσεις.

Διακριτικά χαρακτηριστικά – περιορισμοί: (2 από 3)

1. Δεν αποδίδονται σε όλα τα φωνήματα (ή συνδυασμούς τους)-ρόλος του συλλαβικού και φθογγικού περιβάλλοντος:

κτυπώ – κήπος

	t	k
Κλειστά	+	-/+
Τριβόμενα	-	+/-
Ηχηρά	-	-/+
Άηχα	+	+/-

Διακριτικά χαρακτηριστικά – περιορισμοί: (3 από 3)

1. Τα ίδια διακριτικά χαρακτηριστικά δεν εμφανίζονται σε διαφορετικές γλώσσες.
2. Έλλειψη νευροφυσιολογικής στήριξης κατά την εκφορά του λόγου (ο εγκέφαλος δεν προλαβαίνει να κωδικοποιήσει όλα τα φωνήματα με όλα τα διακριτικά χαρακτηριστικά κατά τον ίδιο τρόπο: διαδικασία αποθήκευσης – κωδικοποίησης - αποκωδικοποίησης).
3. Πολυπλοκότητα και αλληλοδιαδοχή των διακριτικών χαρακτηριστικών.

Διακριτικά χαρακτηριστικά - ελληνική γλώσσα

Διακριτικά χαρακτηριστικά - ελληνική γλώσσα:

Για την ελληνική γλώσσα, θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι η διακριτική αξία των φωνημάτων αξιολογείται σύμφωνα με τον τόπο και τον τρόπο άρθρωσής τους (φωνήεντα και σύμφωνα):

- Συμφωνικότητα
- Φωνηεντικότητα
  - Διάρκεια
  - Ηχηρότητα
  - Ενρινότητα
    - Διάχυση
- Βαρύτητα/Καθαρότητα

Βιβλιογραφία

- Roach, Peter. 1991. English Phonetics and Phonology, a practical course. 2nd Edition. Cambridge university Press.
- Tatham, Mark. 1999. Distinctive Feature Theory. Michigan State University. <https://www.msu.edu/course/asc/232/DF/df-theory.html>
- Trubetzkoy, Nikolai Sergeevich. 1969. *Principles of phonology*. Translated by Christiane A. M. Baltaxe. Berkeley: Univ. of California Press.

Σημείωμα Αναφοράς

Ζακοπούλου, Β. (2015). Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές. Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO144>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ζαμπάκη Θεοδώρα
Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος ενότητας